

Afrikkalaisten ja aasialaisten kansojen kuvaukset Kyläkirjaston
Kuvalehdessä 1877–1899

Oulun yliopisto
Historiatieteet
Kandidaatintutkielma
14.2.2019
Emil Laitila

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1. Tapojensa muovaamat.....	8
1.1 Afrikkalaisetkö "villejä"?	9
1.2 Aasian erilaiset kulttuurit	14
1.3 Lähi-Itä – sivistymättömyyden läheisyys	21
2. Silmännähtävää erilaisuutta.....	25
2.1 Afrikkalaisten ulkonäön kuvaukset	25
2.2 Aasialaisten ulkonäön kuvaukset.....	27
Loppulause	30
Lähteet	32

Johdanto

Tutkielman aihe, rajaus ja käsitteet

Kyläkirjaston Kuvalehti oli 1800-luvun lopusta 1900-luvun alkuun asti ilmestynyt suomalainen kuvalehti. Tutkin tässä tutkielmassa sitä, kuinka afrikkalaisista ja aasialaisista kansoista on kirjoitettu Kyläkirjaston Kuvalehdessä. Koska Kuvalehden yksi tavoite oli ”hyvien tapojen edistäminen”¹, tutkin sitä, millaiseen tyyliin Kuvalehdessä esiintyneiden artikkelien kirjoittajat eri kansojen tavoista kirjoittivat. Tavat sisältävät esimerkiksi eri kansojen luonteenpiirteiksi ja elintavoiksi Kuvalehdessä esitettyjä asioita. Tavat olivat Kuvalehdessä läheisesti yhteydessä myös sivistyksen käsitteeseen. Sisäisten ominaisuuksien tutkimisen lisäksi tutkin, kuinka kansojen ulkoisista ominaisuuksista on Kuvalehdessä kirjoitettu.

Kuvalehdessä esiintyneiden artikkelien kirjoittajat eivät useinkaan olleet tiedossa, mutta jotkut artikkelit sisälsivät myös kirjoittajien tietoja. Kyläkirjaston Kuvalehdessä ilmestynyt materiaali oli etenkin sen ilmestymisen alussa pääsääntöisesti käännettyä materiaalia. Tärkeinä lähdejulkaisuina toimivat ruotsalaiset *Arbetarens vän* ja *Läsning för folket*.² Kuvalehden perustaja K.J. Gummerus käänsi itse suuren osan artikkeleista, mutta palkkasi myös muita tekemään käännöstyötä.³ Artikkeleiden kirjoittajatietojen puuttumisen lisäksi ne sisälsivät harvoin tietoa, mistä artikkelin sisältämä tieto oli peräisin. Artikkeleita käännettäessä myös niiden sisältö saattoi muuttua.

Olen rajannut tutkielman käsittelemään Kyläkirjaston kuvalehden A-sarjan vuosina 1877–1899 julkaistuja lehtiä. Tämä rajaus sisältää kattavan kuvan siitä, kuinka eri kansoista Kuvalehdessä kirjoitettiin. Jo tämän rajauksen sisällä oli havaittavissa muutoksia kansoista kerrottaessa. Rajauksen loppua kohti esimerkiksi rodun käsitteen yleistyminen näkyi selkeästi lehdessä. Kuvalehdessä ilmestyneet

Koska tutkimukseni käsittelee eri kansoista kertovia lehtiartikkeleita, määritelen tässä sen, mitä kansalla tutkielmassa tarkoitetaan. Ranskan ja englannin kielissä kansan käsite

¹ K.J. Gummerus, ”Lukialle”. *Kyläkirjaston Kuvalehti* (KK) 15.12.1877.

² Tommila 1973, 397.

³ Tommila 1973, 398.

liittyy läheisesti politiikkaan. Kansa on jokin sellainen yhteiskunnallinen toimija, johon kuuluvat sen maan kansalaiset, ja joka suvereenina toimijana hallitsee omaa kansakuntaansa.⁴ Kansa on siis oma hallitsijansa. Tämä määritelmä sopi hyvin vanhoihin valtioihin, kuten Ranskaan ja Englantiin, sillä näissä maissa oli jo vanhastaan vahva keskushallinto. Kuitenkin esimerkiksi Saksassa, missä ei ollut yhtä yksittäistä poliittisen toiminnan keskusta, kansan määritelmä vaati erilaisen lähtökohdan. Saksalainen kansan käsitteen määrittely lähtikin liikkeelle yhteisistä asioista, kuten kielestä, kulttuurista, tavoista ja syntyperästä.⁵ Saksan kielestä kansan käsite ajautui lopulta myös suomen kieleen. Saksalainen määritelmä sopi hyvin Suomelle, sillä Suomella ei ollut omaa poliittista perustaa, jonka päälle kansan identiteettiä olisi mahdollista rakentaa. Suomalaisia yhdisti kuitenkin, erillisenä osana Venäjää, yhteinen kieli. Suomessa etenkin Zachris Topelius rakensi suomalaista kansakulttuuria yhteisen kielen kautta ja toi esille iskulauseen ”yksi kieli yksi mieli!”.⁶ Myös J.V. Snellman oli sitä mieltä, että suomen kielen aseman vahvistaminen oli tärkeää, jotta suomen kieltä taitavat pääsisivät Suomen johtaviin asemiin.⁷ Näin suomen kieltä puhuvat pääsisivät sellaisiin asemiin, missä he voisivat kehittää suomalaista kansaa.

Toinen tutkielman avainkäsitteistä on sivistys. Toisin kuin englannin ja ranskan kielissä, joissa sivistyksen käsitteet ”*culture*” ja ”*civilization*” ovat tulleet latinasta, sivistyksen käsite on tullut alun perin Saksasta Ruotsin kautta Suomeen.⁸ Saksan kielessä sivistykselle on kolme käsitettä, ”*kultur*”, ”*civilisation*” sekä ”*bildning*”, jotka kaikki tarkoittavat eri asioita.⁹ *Kultur* tarkoittaa kulttuurituotteita, esimerkiksi kansallista ominaislaatua kuvaavaa kirjallisuutta tai taidetta, *civilisation* ylikansallista kehitysprosessia ja *bildning* yhden ihmisen itsereflektiivistä, henkistä muotoutumista.¹⁰ Reinhold von Becker käytti sivistysanaa ensimmäisen kerran 1820-luvun alussa Turun Wiikko-Sanomissa. Von Becker käytti sivistyksen käsitettä puhuessaan kansojen kehityksestä liittäen sivistyksen *civilisationiin*.¹¹ Von Becker liitti myös *bildningin* ja valistuksen toisiinsa ja käytti myöhemmin

⁴ Pulkkinen 1999, 124.

⁵ Pulkkinen 1999, 125.

⁶ Klinge 2002, 255.

⁷ Klinge 2002, 256.

⁸ Kokko 2010, 2.

⁹ Kokko 2010, 3

¹⁰ Kokko 2010, 3.

¹¹ Kokko 2010, 4.

sivistystä ja valistusta rinnakkaistermeinä niin, että valistus tarkoittaa ihmisen sisäistä edistystä ja sivistys käytöstapoja ja ulkoista kehitystä.¹² Suomentaessaan Karl Friedrich Beckerin teosta vuonna 1836, Elias Lönnrot käytti sivistystä kuvaamaan kaikkia kolmea. Vaikka Lönnrot käytti sivistyksen käsitettä, ei hän määritellyt sivistystä tarkasti.¹³ Suomentaessaan ruotsin kielistä tekstiä, Lönnrot käytti sivistymättömyyttä synonyymina raakuudelle.¹⁴ 1840-luvulla fennomaanien ja oppineiston piireissä sivistys rinnastettiin enenevässä määrin *bildningiin*. Esimerkiksi *Suometar*, lehti johon Gummeruskin kirjoitti, kuului tähän joukkoon.¹⁵

Kyläkirjaston Kuvalehti ilmestyi aikana, jolloin ”rodun” käsitteen käyttö oli yleistä ja ”rotututkimus” hyväksytty tieteenala. Ensimmäinen tunnettu ihmiskunnan ”rotujaottelu” ilmestyi vuonna 1684 ranskalaisen lääkärin Francois Bernierin kirjoittamana.¹⁶ Bernier näki ihmiskunnan jakautuvan viiteen ”rotuun”, ”eurooppalaiseen”, ”afrikkalaiseen”, ”japanilaiseen”, ”kiinalaiseen” sekä ”lappalaiseen rotuun”. ”Eurooppalainen rotu” on tarkoittanut sen kehittämistä asti ”valkoista rotua”.¹⁷ ”Valkoista rotua” nähtiin yhdistäneen ihonvärin lisäksi esimerkiksi kristinuskon ja sivistyksen perinteet.¹⁸ Henkisen ylivertauuden lisäksi ”valkoinen rotu” oli ulkoisilta ominaisuuksiltaan ideaalisin. Euroopan sopiva ilmasto oli säilyttänyt ”valkoisen rodun” täydellisen ihmistyyppin. Esimerkiksi Afrikan kuuma ilmasto taas oli luonut afrikkalaisista oman ”rotunsa”.¹⁹ ”Valkoisen rodun paremmuuden” hyväksyminen tarkoitti myös sitä, että yleinen ”rotujen hierarkia” oli olemassa.

1800-luvun saksalaisissa ja englantilaisissa tietosanakirjoissa suomalaiset esitettiin ”mongolirotuun” kuuluvina.²⁰ Suomalaisten ei siis katsottu kuuluvan ”valkoiseen rotuun”. Näihin väitteisiin Suomessa suhtauduttiin eri tavoin. J.V. Snellman esitti 1847, että ”rotujen” fyysiset ominaisuudet eivät määritä niiden henkisiä ominaisuuksia. Vuonna 1857 belgialaisen d’Omalius Halloyn kerrottua tutkimuksessaan suomalaisten

¹² Kokko 2010, 5.

¹³ Kokko 2010, 7.

¹⁴ Kokko 2010, 6.

¹⁵ Kokko 2010, 8.

¹⁶ Isaksson ja Jokisalo 2005, 96.

¹⁷ Isaksson ja Jokisalo 2005, 104.

¹⁸ Isaksson ja Jokisalo 2005, 105.

¹⁹ Isaksson ja Jokisalo 2005, 108.

²⁰ Kemiläinen 1994, 110–111.

kuuluvan ”kaukasialaiseen rotuun”, Snellman vastasi, että ”suomalaisille olisi suurempi kunnia osoittaa, että muutkin rodut kuin kaukasialainen pystyvät hyviin henkisiin suoriin”.²¹ Koska suomalainen ”rotututkimus” oli saanut vahvoja vaikutteita saksalaisilta, olivat suomalaiset jopa kiusallisen tilanteen edessä, sillä suomalaisten ”mongolirotuun” kuuluminen tarkoitti suomalaisten heikompaa kehityksen tasoa.²² Suomalaiset ”rotututkijat” suoranaisesti kuitenkin kieltäneet ”rotututkimusta” ja ”rotujen hierarkiaa”. Kieltämisen sijaan suomalaiset tutkijat suuntasivat katseensa oman itäbalttialaisen rodun kehittämiseen.²³ ”Rodun” ja kansan käsitteet olivat Kuvalehdessä lähellä toisiaan, mutta ne eivät tarkoittaneet täysin samaa asiaa. ”Rodut” olivat ylikansallisia ja ihmisiä leimaavia ryhmiä. Kansat taas olivat yhdessä valtiossa asuva, yhtenäiset tavat ja ulkonäön omaavia joukkoja ihmisiä. Yhden valtion sisällä saattoi asua useitakin kansoja. Nämä saattoivat erota niin ulkonäöltään kuin tavoiltaan.

Kyläkirjaston Kuvalehti ja tutkimustilanne

Kirjailijana ja opettajana toiminut Karl Jacob Gummerus perusti vuonna 1873 neljästi vuodessa ilmestyvän Kyläkirjasto-nimisen lehden. Kyläkirjaston ohelle Gummerus halusi kuitenkin perustaa tiheimmin julkaistavan, suuremman yleisön saavuttavan lehden. 1877 julkaistiin Kyläkirjaston Kuvalehden ensimmäinen näyttenumero ja jo seuraavana vuonna Kyläkirjaston Kuvalehteä julkaistiin kuukausittain.²⁴ Vuonna 1880 Kuvalehden liitteenä alettiin myös julkaista Lasten Kuvalehteä. Kyläkirjaston Kuvalehdelle perustettiin vuonna 1888 myös B-sarja, joka ei kuitenkaan saavuttanut alkuperäisen Kuvalehden kaltaista suosiota.²⁵ Kyläkirjaston Kuvalehden ensimmäisessä numerossa ilmoitettiin lehden sisältävän kirjoituksia, joiden päätarkoitus on ”kristillisyyden, siveellisyyden, raittiuden, tietojen ja hyvien tapojen edistäminen”.²⁶ Erilaisia artikkeleita lehdessä löytyikin niin kaunokirjallisuuden, kuin asiatekstin muodossa. Asiateksteissä otettiin kantaa

²¹ Kemiläinen 1994, 90.

²² Isaksson ja Jokisalo, 2005, 154.

²³ Isaksson ja Jokisalo 2005, 156.

²⁴ Tommila 1973, 395

²⁵ Tommila 1973, 396

²⁶ K.J. Gummerus ”Lukialle”. KK 15.12.1877.

esimerkiksi kantaa yhteiskunnan tilaan ja esiteltiin uusia saavutuksia eri tieteenaloilta. Gummerus piti huolta siitä, että lehti sisälsi valistavaa ja puhdasta lukemista.²⁷

Kyläkirjaston Kuvalehti nousi nopeasti yhdeksi Suomen tilatuimmista lehdistä. Vuonna 1886 lehdellä oli 14 200 tilaajaa.²⁸ Suurimman tilaajamäärän Kuvalehti tavoitti vuonna 1905, jolloin tilaajia oli 16 600. Lehden levikki oli myös lähes ainutlaatuinen, sillä Jyväskylässä painettua lehteä tilattiin niin pohjoisessa, kuin eteläisessä Suomessa. Suuren tilaajamäärän ja laajan kattavuuden vuoksi etenkin Kyläkirjaston Kuvalehden A-sarjan rooli valistavan tiedon, sekä lukutaidon levittäjänä on ollut merkittävä.²⁹ Lehden suosio alkoi laskea 1900-luvulle tultaessa. Kristillishenkinen kansanlehti vaikutti uudella vuosiosadalla monien mielestä vanhahtavalta.³⁰ Kyläkirjaston Kuvalehden A- ja B-sarjat yhdistettiin vuonna 1916. Viimeinen numero ilmestyi tammikuussa 1918.

Kyläkirjaston Kuvalehden sisältöön suuntautuvaa tutkimusta ei ole Suomessa juuri tehty. Kyläkirjaston Kuvalehden vaiheista on kirjoitettu Päiviö Tommilan *Suomen lehdistön historia-* ja *Keski-Suomen lehdistö* -tutkimussarjoissa. Koska tutkielmani pohjalla on 1800-luvulla vallinneet ajatukset, myös valitsemani kirjallisuus on pitkälti tällaista. Pekka Isakssonin ja Jouko Jokisaloon *Kallonmittaaja ja skinejä: Rasismin aatehistoriaa* on toiminut tietopankkina eurooppalaiselle ajatusmaailmalle. Olli Löytty on tutkinut teoksessaan *Valkoinen pimeys* sitä, kuinka afrikkalaisia on esitetty eurooppalaisessa populaarikulttuurissa. Myös V.G. Kiernan on tutkinut sitä, kuinka etenkin britit näkivät ulkoeurooppalaiset kansat kolonialismin aikana.

²⁷ Aspelin-Haapkylä 1914, 295.

²⁸ Tommila 1973, 401

²⁹ Tommila 1973, 402

³⁰ Uino 1991, 25.

1. Tapojensa muovaamat

Kristinuskon ja sivistyksen yhteydestä kirjoitettiin artikkelisarja Kyläkirjaston Kuvalehden. Sen kirjoittajan mukaan sivistynyt maailma oli alueellisesti täysin sama, kuin kristitty maailma. Kristinuskon syvimpään olemukseen kuului ”kaikkien sivistyksen eteen työskenteleminen”, kun taas ”pakanoille selviytyminen on tärkeintä”.³¹ Kristinuskon valaisema Eurooppa nähtiin aikalaisten ajatuksissa vastineena ”pimeälle Afrikalle”.³² ”Eurooppalaisen rodun” ylivertaisuuden noustua yhä selvemmäksi eurooppalaisten omissa mielissä, alkoivat Euroopan valtiot myös levittämään sivistystään muualle maailmaan kristinuskon avulla. Eurooppalaisessa ajattelussa korostui ajatus siitä, että koska eurooppalaiset omaavat oikeanlaiset ajatukset ja tavat, tulee heidän saattaa ne myös muiden saataville.³³

Käyn tässä luvussa läpi sitä, miten afrikkalaisten ja aasialaisten kansojen tavoista ja sisäisistä ominaisuuksista Kyläkirjaston Kuvalehdessä kirjoitettiin. Analysoin sitä, kuinka Kuvalehdessä ilmestyneet artikkelit toistivat sellaisia kuvauksia, jotka olivat yleisiä myös muissa ajan kirjoituksissa ja ajatuksissa. On syytä huomioida, että koska Kyläkirjaston Kuvalehden artikkelit ilmestyivät usein nimettöminä vailla lähdetietoja, ei ole varmaa, että niiden kirjoittajat olisivat ikinä esimerkiksi itse tarkkailleet Kuvalehdessä kuvaamiensa kansoja. Kolonialistinen kirjallisuus, mihin Kyläkirjaston Kuvalehtikin kuului, perustui usein stereotyyppioihin. Kolonialistinen kirjallisuus ikään kuin vahvisti itseään toistamalla samoja aiheita noidankehätyylisesti.³⁴ Vaikka kolonialistinen kirjallisuus ruokkikin omaa Afrikka-diskurssiaan, ei sen todellisuutta eurooppalaisten silmissä voi kieltää. Suoran informaation hankkiminen myös esimerkiksi aasialaisten kansojen elintavoista oli tavalliselle suomalaiselle lähes mahdotonta. Se miten Kuvalehden kirjoituksissa eri kansoja kuvattiin, oli kenties ainut tiedonlähde näiden ihmisten olemassaolosta. Tämän vuoksi Kuvalehden kirjoitusten kuvaukset loivat todellista kuvaa sen lukijoille.

³¹ ”Kristinuskon ja kansansivistys”. KK 15.9.1893.

³² Löytty 1997, 58.

³³ Miettinen 54, 2010.

³⁴ Löytty 1997, 56.

Tämän lisäksi on tärkeä huomata, että Kuvalehden kirjoitukset olivat mitä luultavimmin täysin ”valkoisten eurooppalaisten” kirjoittamia. Niillä afrikkalaisilla, joita Kyläkirjaston Kuvalehden artikkeleissa kuvattiin, ei luultavasti ollut mahdollisuutta vaikuttaa siihen, kuinka heistä kirjoitettiin. Se kuva, mikä Euroopassa afrikkalaisista oli kehittynyt, oli siis täysin eurooppalaisten rakentama, stereotyyppioihin pelkistetty kuva.³⁵ Tämä pätee samalla myös aasialaisiin kansoihin. Leila Koivunen on käyttänyt tutkimuksessaan eksootisuuden käsitettä puhuessaan suomalaisissa museoissa järjestetyistä ulkoeurooppalaisista näyttelyistä. Museoissa vitriinien sisäpuolella oleville esineille annetaan tietty merkitys, vaikka esineet eivät itse kerrokaan mitään. Nämä esineet uudelleenkontekstualisoidaan uudessa ympäristössä. Tämä tarkoittaa vieraiden esineiden esittämistä uudessa, museovieraille tutussa ympäristössä.³⁶ Myös Kyläkirjaston Kuvalehden kansoista kertovat artikkelit toimivat tällä tavalla. Oudoilta ja vierailta vaikuttaneet tavat esiteltiin suomalaisille tutussa muodossa, esimerkiksi kertomalla miten kiinalaiset käyvät koulua tai miten togolaiset saivat elantonsa.

1.1 Afrikkalaisetkö ”villejä”?

Kyläkirjaston Kuvalehden vuoden 1888 lokakuun numerossa kirjoitettiin Dahomeyn kansasta.³⁷ Artikkelin kirjoittaja kuvasi dahomeylaisten olleen yksi ”villeimmistä ja julmimmista kaikista Afrikan neekerikansoista”, jota johti ”julmuuden suurimmaksi ominaisuudekseen” lukeva hallitsija. Dahomeyn hallitsijan kerrottiin joukkoineen tehneen vuosittaisia ryöstö- ja hävitysretkiä pääkaupungin Ouidahin lähellä sijainneisiin kyliin hävittäen kaiken hallitsijalle itselleen tarpeettoman. Kylien asukkaat joko murhattiin tai heidät otettiin vangiksi. Vangeiksi jääneet kirjoittajan mukaan uhrattiin yleensä pythonkäärmeille, joita dahomeylaiset pitivät jumalinaan. Dahomeylaiset olivat Kuvalehden mukaan kaikki hallitsijansa orjia ja hallitsija tappoi myös omia hallittaviaan paitsi rituaalien vuoksi myös vahvistaakseen omaa asemaansa. Dahomeyn hallitsijalla kerrotaan myös

³⁵ Löytty 1997, 61.

³⁶ Koivunen 2015, 15.

³⁷ ”Käärmeenhuvone Ouidahissa Dahomeyn kuningaskunnassa”. KK 15.10.1888

olleen naissotilaiden joukko, joka Kuvalehden mukaan ”veti vertoja miessotilaiden julmuudelle”.³⁸

Vuoden 1878 joulukuun numerossa kirjoitettiin abessinialaisista. Abessinialaiset kuvattiin Kuvalehdessä ”alhaisen sivistystason” omaavaksi kansaksi, jotka ”muistuttavat tavoiltaan villi-ihmisiä”. Abessinialaiset miehet kuvattiin ”raaoiksi”, ”likaisiksi” ja ”laiskoiksi”, joiden kunnioitus etenkin naisia kohtaan oli vähäistä. Abessinialaisen perheen ruokailutapoihin kerrottiin kuuluneen sellainen tapa, että perheen mies söi ruoan ensin, jonka jälkeen jäljelle jäänyt ruoka kuului vaimolle ja tyttärille. Miestä myös kerrottiin yleensä syötettävän, jottei hänen itse tarvinnut ”käyttää voimaa” syömiseen. Kirjoituksessa kerrottiin myös Abessiniaa hallinneesta ”harhaluuloisesta” kuninkaasta, joka vangitsi maassa olleet englantilaiset lähetyssaarnaajat, koska hän ”luuli Englannin hallituksen loukanneen häntä”. Englantilaisten vankeuden jatkuessa englantilaiset sotajoukot saapuivat ”vihdoin” Abessiniaan, tappoivat kuninkaan ja vapauttivat vangit.³⁹ Todellisuudessa kyseessä ollut kuningas tappoi itsensä ennen kuin englantilaiset ehtivät vangita hänet.⁴⁰ Se, että englantilaiset sotilaat tappoivat muita englantilaisia kaltoin kohdelleen kuninkaan, vahvasti kuvaa eurooppalaisten mahdista Afrikan mantereella ollen konkreettinen esimerkki ”eurooppalaisen rodun paremmuudesta”, vaikkei todellisuudessa näin ollut tapahtunutkaan.

Afrikkalaisten kansojen tapoja kuvatessa kirjoitukset mainitsivat usein kansojen raakuu-den. Afrikkalaiset kansat eivät olleet yhtä ”sivistyneitä” kuin eurooppalaiset, mikä näkyi heidän outoina, usein julmilla vaikuttavina tapoinaan. Kuvalehden artikkelit eivät pyrkineet kertomaan esimerkiksi sitä, miksi jokin kansa toimi jollain tavalla, vaan artikkelien kirjoittajat vertasivat muiden kansojen tapoja omiin tapoihinsa. Vertailun ohessa kirjoittajat myös arvottivat muiden tapoja, verraten afrikkalaisten tapoja ”valkoisen rodun” tapoihin. Afrikkalaiset hallitsijat, silloin kun heitä Kuvalehdessä esiteltiin, esitettiin usein vahvoina hallitsijoina, jotka johtivat armottomalla otteella. Esimerkiksi Kuvalehdessä esitetty Abessinian kuningas, Tewodros II, ajan kuluessa kohteli vangitsemiaan englantilaisia yhä julmimmilla tavoilla. Kuvalehden kirjoituksessa abessinialaisista kertoo

³⁸ ”Dahomein kuninkaan naissotilaat”. KK 15.5.1891.

³⁹ ”Kuvaelmia eri kansoista: Abessiniläiset”. KK 15.12.1878.

⁴⁰ Zewde 1991, 40.

kirjoittaja Tewodroksen kahlinneen vankien jalat seitsemäksi kuukaudeksi, jonka jälkeen hän sidotutti myös heidän kätensä.

Kyläkirjaston Kuvalehden artikkeleissa sivistyksen ja kristinuskon välinen suhde oli kerrottu, mutta kristinuskoko ei välttämättä itsessään ollut sivistyksen tae. Vaikka esimerkiksi Abessinian alueella kristinuskoko oli ollut vallalla jo kauan ennen Kuvalehden ilmestymistä, abessinialaiset eivät Kyläkirjaston Kuvalehden mukaan kuitenkaan olleet sivistyneitä. Abessiniaa käsittelevässä kirjoituksessa ei mainittu sanallakaan alueella vaikuttanutta kristinuskoko. Eurooppalaisten mielissä abessinialaisten kummalliselta vaikuttanut kirkko ei herättänyt heissä toverillisuuden tunnetta.⁴¹ Kuvalehden kirjoituksessa abessinialaisten uskonnollisten rituaalien kerrottiin olleen ”taikauskokoisia”, mistä saattoi saada kuvan, ettei kristinuskoko ollut saanut alueella vahvaa jalansijaa. Uskonnoille on kuitenkin tyyppilistä sekoittua, joten kansan uskonnollisten rituaalien juuret saattoivat olla hyvin vanhan tapakulttuurin tuotosta.

Kuvalehden vuoden 1897 joulukuun numerossa kerrottiin kabyyleista. Kabyylit olivat Algerian alueella asuva muslimikansa, jotka puhuivat omaa, Algerian valtaväestöstä eronnutta kieltään. 1500-luvulta Ottomaanien valtakunnan alaisena Algeriassa oli ryhdytty harrastamaan merirosvousta, jonka vuoksi Ranska miehitti Algerian 1830-luvulla. Kabyylit vastustivat Kuvalehden mukaan ranskalaisten saapumista voimakkaasti. Artikkelin kirjoittaja kertoi ranskalaisten taistelleen ”raakoja” kabyyleja vastaan aina vuoteen 1857. Vastarinta ei kuitenkaan loppunut tähän eivätkä kabyylit ”antaneet ranskalaisten jatkaa työtään rauhassa” Algeriassa. Kyläkirjaston Kuvalehden mukaan kabyylit olivat vieraanvaraisia kaikille heidän taustoistaan riippumatta. Heitä kuvattiin myös ”sotaisiksi” ja ”isänmaataan rakastaviksi”, joita islamin usko piti ”taikauskon pimeydessä.”⁴² Kabyyleja käsittelevä kirjoitus oli hyvä esimerkki ”afrikan pimeyden” ajatuksesta ”Euroopan valistukselle”. Kirjoittajan voidaan ajatella pitävän kabyyleja kenties lähetystyön avulla sivistettävänä ihmisinä.

Toinen sotaisaksi afrikkalaiseksi kansaksi Kuvalehdessä kuvattu kansa olivat somalit. Somalit kuvattiin Kuvalehdessä ”sotaisien” lisäksi ”huimiksi” ja ”kevytmielisiksi”, joille

⁴¹ Kiernan 1969, 222.

⁴² ”Kabyylit”. KK 15.12.1897.

”ryöväys oli kunnia” ja ”murha oli sankarityö”. Somaleiden kehuksiin omanneen ”erinomaiset henkiset lahjat”, mutta artikkelissa ei selvennetty, mitä nämä henkiset lahjat olivat. Kirjoittaja kertoi somaleiden olleen muslimeita, jonka jälkeen hän sanoi heidän olleen ”itseasiassa pakanoita”. Somalit eivät Kuvalehden mukaan harjoittaneet mitään teollisuutta ja heidän ”vähäinen maanviljelys” suoritettiin orjatyövoiman avulla. He jakaantuivat moniin heimoihin, jotka olivat ”alituisesti sodassa toisiaan vastaan”.⁴³ Etsiesään mahdollisia siirtomaita Englannille 1800-luvun puolivälissä, englantilainen tutkimusmatkailija Richard Francis Burton kuvasi somaleja ”barbaarisuuteen vajonneiksi” ihmisiksi, jotka omasivat kuitenkin mahdollisuuden ”kehittyä”.⁴⁴ Burton, kuten somaleista Kuvalehteen kirjoittanut tuntematon kirjoittaja, näki somalien omistavan henkisiä lahjoja.

Vuoden 1892 kesäkuun numerossa kerrottiin Togon alueella asuvien ihmisten elämästä. Artikkelin kirjoittaja halusi kertoa, etteivät afrikkalaiset olleet ”villejä siinä merkityksessä, kuin sitä tavallisesti ajatellaan”. Afrikkalaiset olivat ”villejä” lähinnä ”henkisiltä ominaisuuksiltaan”. Henkisiä ominaisuuksia kirjoittaja mainitsee olleen esimerkiksi uskonto. Elin- ja asumistavoiltaan he eivät kuitenkaan olleet ”villejä”, sillä he saivat elantonsa maanviljelyksestä ja olivat asettuneet asumaan tietylle paikalle. Tämä teki kirjoittajan mielestä heidät ”sivistyneemmiksi”, kuin paimentolaiskansat, esimerkiksi ”lappalaiset”. Kirjoittajan mukaan ”Togo-neekerien” harjoittama maanviljelys oli ”erittäin hedelmällistä”. Maanviljelyksen lisäksi togolaiset käyttivät maaperää myös muuten hyväkseen ja harjoittivatkin tuottavaa saviteollisuutta.⁴⁵ Artikkelin kirjoittajan mukaan ”elintavoiltaan verrattain korkealla kannalla” oleva kansa käytti kuitenkin maatalouden harjoituksessaan orjatyövoimaa. Kirjoittaja ei tätä tuominut eikä muutoinkaan huomionnut. Artikkelin kirjoittaja oli vain maininnut orjuuden ikään kuin ohimennen.

Kyläkirjaston Kuvalehden afrikkalaisia kansoja käsittelevissä artikkeleista kävi ilmi, että orjuus kuului useiden afrikkalaisten kansojen elämään. Kuvalehden artikkelien kirjoittajat toivat eri tavoin ilmi suhtautumisensa orjuuteen. Lähes kaikki Kuvalehdessä ilmestyneet artikkelit, jotka kertoivat afrikkalaisten kansojen käyttävän orjatyövoimaa, eivät

⁴³ ”Somalit”. KK 15.11.1893.

⁴⁴ Kiernan 1969, 222.

⁴⁵ ”Neekeriasumuksia Länsi-Afrikasta”. KK 15.6.1892

tuominneet orjatyövoiman käyttöä. Artikkelien kirjoittajat kertoivat kirjoituksissaan sen, mihin orjia omistaneet afrikkalaiset orjiaan käyttivät. Kaikki nämä artikkelit olivat myös nimettömänä julkaistuja kirjoituksia. Vain yksi Kuvalehdessä ilmestynyt kirjoitus tuomitsi orjakaupan ja orjuuden selvästi.⁴⁶ Italialaisen ”matkustajan” Emilio Duilion muistelmista lainattu artikkeli käsitteli orjuutta ja orjakauppaa Abessiniassa. Artikkelin lopussa oli etenkin orjakauppiaiden toimia käsittelevä kappale, joka alkoi seuraavalla tavalla:

*Jos vielä on joku, joka luulee mitään hyvää olevan ihmiskaupan harjoittajista, niin on seuraava tosiasia saava hänen luulonsa haihtumaan. Djimmasta Kaffaan ei tuoda ainoatakaan raiskaamatta jätettyä tyttöä, ei edes viis- tai kuusvuotiasta.*⁴⁷

Kappaleen lopussa kerrottiin vielä, että paikalliset kutsuivat orjakauppiaita ”tiikereiksi”, ja Duilio toteaaakin tämän olleen hyvin kuvaava nimitys ”näille pedoille ihmishaamussa”.

Maaliskuun numerossa vuonna 1879 kerrottiin Madagaskarin saarella asuneista ihmisistä. Artikkelin kirjoittaja kertoo madagaskarilaisten jakautuneen moniin eri heimoihin, jotka kuuluivat ”samaan suureen kansakuntaan”. Madagaskarin asukkaiden kerrottiin olleen ”hyväntahtoisia” ja ”kohteliaita”.⁴⁸ Toisen Kyläkirjaston Kuvalehdessä ilmestyneen artikkelin kirjoittajan mukaan saaren asukkaat olivat olleet jo kauan ”monenmoisessa yhdistyksessä johonkin määrin sivistyneiden kansojen kanssa”, minkä vuoksi madagaskarilaiset eivät olleet yhtä ”villejä”, kuin monet muut afrikkalaiset kansat.⁴⁹ Molemmissa Kuvalehdessä ilmestyneissä artikkeleissa keuhuttiin Madagaskarin hallitsijoiden myötämielisyyttä lähetyssaarnaajia ja eurooppalaisia valtioita kohtaan, vaikkakin myöhemmin ilmestyneen artikkelin kirjoittaja kertoikin kuolleen kuninkaan puolisonsa, ”julistusta naisesta”, joka ”kehityksen mieheksi” kuvatun puolisonsa kuoleman jälkeen ”mursi maahan kaiken”, mitä hänen miehensä oli saanut saarella aikaan. Näitä saavutuksia kirjoittaja kertoi olleen ”orjuuden poistaminen”, ”kansan sivistäminen” ja ”lähetyssaarnaajien vapaan vaikutuksen salliminen”.⁵⁰ Myöhemmin kuitenkin kristinuskon kerrottiin onnistuneen jälleen saavuttaa jalansijaa ”edistykselle taipuisan

⁴⁶ Niistä kirjoituksista, joita tässä tutkielmassa käyn läpi.

⁴⁷ ”Orjuus Abessiniassa”. KK 15.1.1891.

⁴⁸ ”Kuvaelmia eri kansoista: Madegassit”. KK 15.3.1879.

⁴⁹ ”Muutamia tietoja Madagaskar saaresta”. KK 15.9.1885.

⁵⁰ ”Muutamia tietoja Madagaskar saaresta” KK 15.9.1885.

naiskuninkaan” ansiosta. Madagaskarista kirjoitettiin Kyläkirjaston Kuvalehdessä afrikkalaisista kansoista selkeästi positiivisimmin. Tämä saattoi johtua siitä, että Madagaskarin saarella lähetystyö oli onnistunut paremmin kuin monissa muissa paikoissa ja väestö oli omaksunut kristinuskon omaksi uskonnokseen.

Eräs tuntematon kirjoittaja kirjoitti Kuvalehteen artikkelin länsiafrikkalaisesta tavarankuljetuksesta. Koska suuret laivat eivät voineet rantautua lähelle matalaa rantaa, tuli laivaan kannettavat tavarat kuljettaa pienemmällä veneellä rannalta laivalle. Jos veneessä afrikkalaisten soutajien lisäksi oli valkoihoisia ihmisiä, oli heidän paikkansa veneen keulassa aalloilta suojattuna. Jos vene kaatui, oli ”neekerien tehtävä pelastaa eurooppalaiset”. Kirjoituksen mukaan tämä oli ainut tapa, jolla tämä kuljetus oli mahdollista ja kaikkien tuli tähän tapaan sopeutua.⁵¹ Tämä artikkeli konkretisoi selkeästi ajatuksen ”rotujen hierarkiasta” ja ”länsimaisen ihmisen yliveraisuudesta”.⁵² ”Neekerit” nähtiin korvattavissa olevina palvelijoina, kun taas eurooppalainen oli ainutkertainen ihminen, joka tuli pelastaa.

1.2 Aasian erilaiset kulttuurit

Vuoden 1879 maaliskuun numerossa kirjoitettiin singaleeseista. Singaleesit olivat Sri Lankan saarella asuva kansa, joka omasi artikkelin kirjoittajan mukaan ”alhaisen sivistyskannan”. Singaleesit olivat ”ahkeria” ja ”voimakkaita”, joskin ”raakoja” muttei ”sotaisia”. Koulutus singaleesien parissa oli kirjoittajan mukaan vähäistä ja se rajoittui ylhäimpien miesten etuoikeudeksi. Artikkelin kertoi vain noin yhden viidestäsadasta naisesta oppineen lukemaan. Lehden mukaan singaleesit olivat aiemmin olleet ”sivistyneempiä”, kuin nykyään. Saarelta löytyi esimerkiksi vesisäiliöitä ja veden johdotukseen tarkoitettuja rakennelmia, joita oli käytetty hyväksi maanviljelyssä. Nämä rakennelmat olivat

⁵¹ ”Tavarain kuljetusta laivoihin Länsi-Afrikan rannoilla”. KK 15.8.1897.

⁵² Koivunen 2011, 15. Koivunen on käyttänyt teoksessaan ”länsimaisen ihmisen” käsitettä. Kuvalehdessä tätä käsitettä ei ole käytetty. ”Länsimaisen” voidaan ajatella tarkoittavan tässä tapauksessa aiemmin käytettyä ”valkoiseen rotuun” kuuluvaa ihmistä.

kuitenkin kirjoittajan mukaan raunioita eikä niitä enää käytetty. Artikkelin kertoi singaleesien pääelinkeinon olleen vaaralliseksi kuvattu helmien pyynti.⁵³

Singaleeseja käsittelevä kirjoitus oli esimerkki sivistyneen kansan tai ”rodun” rappeutumisesta. Rappeutumisen eli degeneraation idea nousi esiin valistuksen aikana. ”Rotujen” ominaisuuksiksi rappeutumisen nosti 1850-luvulla ranskalainen psykiatri Benédicte Augustin Morel. Rappeutuminen saattoi näkyä esimerkiksi seksuaalisen poikkeavuuden tai mielisairauksien kautta.⁵⁴ Darwinin evoluutioteorian ja luonnonvalinnan tullessa hyväksytyiksi tieteellisiksi teorioiksi, kokonaisen rodun rappeutumisen pelko nousi esiin. ”Valkoisen rodun” rappeutumisen pelko kasvoi Euroopassa etenkin Venäjän hävittyä sota Japania vastaan vuonna 1905, sillä ”värillinen” kansakunta onnistui päihittämään ”valkoista rotua” edustaneen valtion.⁵⁵

Vuoden 1899 huhtikuun numerossa nimetön kirjoittaja kertoi siamilaisista, nykyisen Thaimaan asukkaista. Siamilaiset kuuluivat kirjoituksen mukaan yhteen ”rotuun”, ”mongolirotuun”. He kuuluivat kuitenkin artikkelin kirjoittajan mukaan eri kansoihin, joita ei kirjoituksessa esitelty. Siamilaiset olivat ”lempeitä”, mutta ”velttoja” ja ”laiskoja”, mikä oli kirjoittajan mukaan ”yleistä kuumen ilmaston omaavissa maissa”. Artikkelin kertoi myös naisten hoitavan suurimman osan kaikista töistä. Siamilaisten vapaa-aika kului ”erilaisissa kilpailuissa ja juhluissa”, joihin siamilaiset olivat kirjoittajan mukaan ”erittäin taipuisia”. Siamin alueella asui myös ”puoliviljejä kansoja”, joita maan ”sivistyneempi” väestö ”metsästi” ja ”otti orjiksi”. Artikkelin kertoi orjuuden olleen kielletty ”joissain valtakunnan osissa”, mutta Siamin hallitsija ei ollut kieltänyt sitä täysin. Kuvalehden artikkelin kertoi kaikkien ”tavallisten” kansalaisten olleen ”hallitsijan omaisuutta”, mistä heillä kerrottiin olleen ranteeseen tatuoidut merkit. Aateliset ja muut ylemmät kansaluokat eivät kuitenkaan omistaneet tällaista merkkiä. Kuvalehti kertoi siamilaisien olleen buddhalaisia, mutta vain ”oppineisto tiesi jotakin uskonnosta”. Kansan uskonto koostui ”pelkästään taikauskaisesta henkien palvelemisesta”.⁵⁶ Siamilaisen kansan alistuneisuus

⁵³ ”Kuvaelmia eri kansoista: Singalesit”. KK 15.1.1879.

⁵⁴ Isaksson ja Jokisalo 2005, 190.

⁵⁵ Isaksson ja Jokisalo 2005, 179.

⁵⁶ ”Siam”. KK 15.4.1899.

hallitsijaansa kohtaan tunnistettiin myös brittiläisessä tutkimuksessa vuodelta 1885. Britit pitivät siamilaisia ”loistavina alamaisinä” auktoriteettien näkökulmasta.⁵⁷

Vähäinen koulutus kuvasi Aasian maita Kuvalehden esityksissä. Etenkin naisten koulutus oli artikkelien mukaan harvinaista, mutta koulutus ylipäättään oli yleensä vain ylhäisemmälle kansalle saatavilla. ”Sivistyneemmissä” Aasian valtioissa, kuten Kiinassa, koulutusta kerrottiin olleen tarjolla suuremmalle osalle väkeä. Erään Kiinaa käsitelleen artikkelin mukaan Kiinassa pojille hankittiin kotiopettaja heidän täytettyä seitsemän vuotta. Tätä ennen kirjoitus kertoi perheen äidin kasvattaneen lapsia ja opettaneen näille ”hyviä mielipiteitä” ja vanhempien kunnioittamista. Perinteiden kerrottiin olleen ”kiinalaisille tärkeitä”, joten lapset täytyi kasvattaa toimimaan juuri kuten heidän vanhempansa oli kasvatettu. Kuvalehden artikkelin kirjoittaja ihmetteli sitä, kuinka ”pakanallisen kansan” lapset kunnioittivat vanhempiaan, siinä missä ”kristittyjen kansojen oli täytynyt säätää lakeja”, jotka määräisivät lapsia avustamaan vanhempiaan. Kotiopettajan johdolla pojille opetettiin lukemista, kirjoittamista sekä matematiikkaa. Koulutusta oli mahdollista jatkaa niin pitkälle, että kouluttautunut pääsi keisarillisen akatemian virkaan. Naisten kasvattamatta jättämistä kirjoittaja perusteli sillä, etteivät kiinalaiset vanhemmat ”tahtooneet uskoa tyttöjensä opettamista miespuoliselle opettajalle”. Tämän lisäksi vanhemmilla oli pelko siitä, että tytöt ”varastettaisiin koulumatkallaan.” Tämä pelko ei ollut artikkelin kirjoittajan mielestä ”perustusta vailla”.⁵⁸ Esimerkkejä tällaisista tapauksista, joissa tyttöjä olisi kidnapattu ei kirjoittaja kuitenkaan artikkelissaan kertonut.

Kiinalaisista kirjoitettiin Kyläkirjaston Kuvalehden useita erilaisia artikkeleita. Yksi artikkeli kertoi Kiinan olleen ”elävien kansojen joukossa maailman vanhin sivistyskansana.” Artikkelin kirjoittajan mukaan eurooppalaisista eristyksissä olleet kiinalaiset olivat ”kehittäneet monessa suhteessa hyvin outoja olojansa”.⁵⁹ Toisen artikkelin kirjoittajan mukaan eristäytymisellä eurooppalaisista pyrittiin ehkäisemään ”eurooppalaisen raakuuden” leviämistä Kiinaan.⁶⁰ Erään artikkelin kirjoittaja kuvasi kiinalaisia ”maallisiksi”, eivätkä he käyttäneet aikaa ”pohtiakseen uskonnollisia kysymyksiä kuten Jumalaa tai sielua”. Sama kirjoittaja kertoi erään kiinalaisen oppineen sanoneen Kiinassa olleelle

⁵⁷ Kiernan 1969, 181.

⁵⁸ ”Kiinalaisten lastenkasvatus”. KK 15.11.1881.

⁵⁹ ”Kuvia Kiinasta”. KK 15.9.1897.

⁶⁰ ”Kristillisiä lähetyssaarnaajia Kiinassa”. KK 15.4.1890.

lähetyssaarnaajalle hänen kehoitettua kiinalaista oppinutta kasteeseen, että ”oli turhaa pohtia joutavia asioita, sillä ihmisten omassa elämässä oli jo kyllin paljon murehdittavaa”. Maallisuutensa ansiosta kiinalainen oli ”hyvin suvaitsevainen”, eivätkä kiinalaiset esimerkiksi ”vainonneet ihmisiä heidän uskontonsa vuoksi”. Artikkelin kirjoittaja kertoi Kiinan hallituksen alkaneen suhtautua kristinuskkoa kohtaan varauksellisesti vasta, kun Englanti valloitti Itä-Intian ja aloitti lähetystyön alueella.⁶¹

Vaikka Kiinasta kirjoitettiin Kuvalehteen varsin positiiviseen sävyyn, löytyi Kuvalehdestä myös Kiinaan kriittisesti suhtautuvia kirjoituksia. Kiinalaisten eristäytymisestä puhuttaessa yhden artikkelin kirjoittaja kirjoitti kiinalaisista virkamiehistä ja ylemmistä säädyistä lähes pilkalliseen sävyyn. Tämän kirjoittajan mukaan he ”kammoksuivat kaikkea uutta”, kuten rautateitä ja ”mukavia kulkuneuvoja”. Kiinalaisia virkamiehiä hän kuvasi myös ”pahanilkisiksi” ja ”juonikkaiksi”.⁶² Tämä kuvaus oli samankaltainen, kuin millaiseksi kiinalaiset nähtiin myös muissa lähteissä 1800-luvun lopulla. Kiinassa olleet eurooppalaiset olivat joidenkin kuvausten mukaan joutuneet pohtimaan esimerkiksi maakauppoja tehdessään, ovatko kiinalaiset ”oikukkaita” vai vain ”yksinkertaisia”.⁶³ Oikukkailta vaikuttivat kuitenkin myös eurooppalaisten lähetyssaarnaajien tavat toimia Kiinassa. Yhden artikkelin kirjoittajan mukaan lähetyssaarnaajat toimivat ”konsulien omatakeisen lakioikeuden turvissa” ja ulottivat nämä oikeudet myös ”kristinuskoon kääntyneisiin kiinalaisiin”. Tämän vuoksi ”asianomaiset kiinalaiset” suorittivat ”kristittyjen surman” vuonna 1870.⁶⁴

Myös Intiaa käsitteleviä kirjoituksia ilmestyi Kuvalehdessä useita. Intialaisten uskonnollisia rituaaleja kauhisteltiin vuoden 1879 kesäkuun numerossa. Tämä artikkeli oli suomennettu ”muuan englantilaisesta matkakertomuksesta”, mutta matkakertomuksen tekijää ei kerrottu. Artikkelin kirjoittaja kertoi intialaisten pyhiinvaeltajien ”kiduttaneen ruumiitansa” ja tehneen itsemurhia pyhiinvaelluksellaan, koska he ”toivoivat saavansa nauttia tulevassa maailmassa sitäkin suurempaa autuutta”. Artikkelin mukaan Englannin hallitus oli pyrkinyt hillitsemään itsemurhia, mutta ei ollut siinä onnistunut. Artikkelissa kerrottiin myös fakiireista, joiden elämää ohjaa ”köyhyys” ja ”itsensä kidutus”. Ihmisiä

⁶¹ ”Uskonnollisuudesta Kiinassa”. KK 15.3.1889.

⁶² ”Kristillisiä lähetyssaarnaajia Kiinassa”. KK 15.4.1890.

⁶³ Kiernan 1972, 166.

⁶⁴ ”Kristillisiä lähetyssaarnaajia Kiinassa”. KK 15.4.1890.

kerrottiin myös tulleen haudatuksi elävänä maahan niin, että vain heidän päänsä olivat maanpinnan yläpuolella. Tässä kuopassa he kuihtuivat auringon alla. Englantilaiset olivat kuitenkin kirjoittajan mukaan onnistuneet lakkauttamaan perinteen, missä kuoleva ihminen tuodaan Ganges-joelle hukuttautumaan.⁶⁵ Englannissa intialaisten arvostus oli 1800-luvulla vähäistä ja intialaisia kuvattiin esimerkiksi ”löysän moraalin” omistaviksi⁶⁶ ja ”likaisiksi”.⁶⁷ Tämä Kuvalehdessä ilmestynyt englantilainen matkakertomus oli selkeästi saman henkinen näiden käsitysten kanssa.

Intiassa ruumiiden polttaminen oli yhden kirjoituksen mukaan yleistä. Ruumis tuotiin kirjoittajan mukaan veden äärelle poltettavaksi, jonka jälkeen jäännökset hävitettiin viemällä ne veteen. Esimerkiksi Ganges-joen vedenlaatu oli näiden perinteiden vuoksi huono. Intian hallitus oli kirjoittajan mukaan pyrkinyt lopettamaan vedensaastuttamisen, mutta se ei ollut tavoitteessaan onnistunut.⁶⁸ Ruumiita poltettaessa joissain päin Intiaa myös leskeksi jäänyt vaimo poltettiin elävältä miehensä ruumiin mukana. Myös tätä perinnettä oli yritetty englantilaisten johdolla estää, mutta yhä joissain päin Intiaa kirjoittajan mukaan ”astuvat lesket miestensä ruumiiden polttorviolle sekoittaakseen tuhkansa heidän tuhkansa kanssa.”⁶⁹ Kirjoittajan sanavalinnat loivat kuvan leskien vapaaehtoisuudesta itsensä elävältä polttamiseen, vaikka leskien mielipidettä toimeen ei todellisuudessa kysytty. Intiassa olleet englantilaiset olivatkin kuvanneet sellaisia tapauksia, missä leskiä oli yritetty polttaa selkeästi ilman lesken suostumusta.⁷⁰

Intiaa leimanneesta, koko yhteiskunnan kattaneesta kastijärjestelmästä kirjoitettiin myös Kuvalehteen. Yhden artikkelin kirjoittaja kertoi jokaisen intialaisen syntyneen johonkin tiettyyn kastiin. Kastijärjestelmän rikkominen johti rikkojan erottamiseen kastistaan. Kastittomat olivat kirjoittajan mukaan ”muiden intialaisten halveksima” joukko ihmisiä, joista muut kastit yrittivät pysyä erossa.⁷¹ Toisessa kirjoituksessa kerrottiin intialaisen saattaneen joutua kastittomaksi myös ”saastuttamalla itsensä koskemalla eurooppalaiseen”. Englantilaiset eivät olleet kirjoittajan mukaan kastijärjestelmään

⁶⁵ ”Ganges virran rannoilla”. KK 15.6.1879.

⁶⁶ Kiernan 1972, 51.

⁶⁷ Kiernan 1972, 66.

⁶⁸ ”Ruumiiden polttamisesta ja ulos-asettamisesta Indiassa”. KK 15.8.1882.

⁶⁹ ”Ruumiinpoltto Itä-Intiassa”. KK 15.12.1888.

⁷⁰ Kiernan 1969, 39.

⁷¹ ”Jotakin Itä-Intiasta”. KK 15.6.1881.

Intiassa kajonneet. Eurooppalainen sivistys oli kuitenkin kirjoittajan sanoin ”jätkähdyttänyt” kastijärjestelmää ja ennen pitkään kaikkien kastirajoitusten hän kertoi ”ennen pitkää kukistuvan”.⁷²

Kyläkirjaston Kuvalehden artikkeleissa esitellyistä aasialaisista kansoista Japanin kerrottiin omaksuneen eurooppalaisen sivistyksen parhaiten. Yksi Kuvalehdessä ilmestynyt artikkeli kertoi japanilaisten tehneen ”uljaalla tavalla” historiaa voittamalla Kiina sodassa ”eurooppalaisen sivistyksen ansiosta”. Samassa artikkelissa oli kuitenkin mainittu, ettei Kuvalehti tätä ”erinomaisella ihastuksella maininnut”, sillä ”tosisivistyksen hedelmät sentään olisivat vallan toisilla aloilla saavutettavat”.⁷³ Japanilaisia kuvattiin Kuvalehdessä ”iloisiksi” ja ”paljon nauraviksi”. Heidän nauruunsa ei kuitenkaan tullut yhden kirjoittajan mukaan luottaa ja Japanissa asuvien eurooppalaisten mukaan japanilaiset olivatkin ”erinomaisen petollisia” ihmisiä, joiden sanoihin ei tule luottaa. Tutkimusmatkailija Adolf Erik Nordenskiöld kuvasi Kuvalehden mukaan japanilaisia ”melkoisiksi lapsiksi ja heidän asuntonsa ovat leikkikaluihin verrattavat”.⁷⁴ Japanissa 1800-luvulla olleet brittiläiset kuvasivat myös japanilaisia ”epärehellisiksi”. Japanilaisten sanottiin olleen ”maailman parhaita valehtelijoita”.⁷⁵

Japanissa eli Kuvalehden mukaan myös kansa, joka erosi valtaväestöstä. Pohjois-Japanissa asuneet ainut eivät olleet ”itselleen japanilaista sivistystä, eurooppalaisesta puhumattakaan, vaan olivat ”hyvin alhaisella kannalla”. ”Alkuihmiseen” ja apinaan Kuvalehdessä verrattu kansa oli Kuvalehden mukaan ”alhaisimpia nykyään tunnetuista kansoista”. Ainujen pääelinkeinona toimi metsästys ja kalastus. Naiset suorittivat Kuvalehden mukaan raskaimmat työt. Heidän kerrottiin olleen taitavia käyttämään jalkojaan käsiensä apuna tartuttaessa johonkin. Ainujen kerrottiin olleen ”likaisia” ja he ”omasivat inhottavan hajun”.⁷⁶ Myös ainuista kirjoitettaessa oli selvästi havaittavissa eri kansojen välillä ollut ”hierarkia”. Ainuja käsittelevän artikkelin kirjoittaja ei kuitenkaan puhunut ”rotujen hierarkiasta”, vaan puhui ”alhaisesta kansasta”. ”Rotu” ei ilmeisesti ollut syy, jonka vuoksi ainut olivat ”alhainen” kansa.

⁷² ”Kasti-eroitus Intiassa”. KK 15.9.1888.

⁷³ ”Ainu-kansa”. KK 15.7.1895.

⁷⁴ ”Muutamia tietoja Japanista”. KK 15.10.1880.

⁷⁵ Kiernan 1969, 187.

⁷⁶ ”Ainu-kansa”. KK 15.7.1895.

Myös Kiinan rajojen sisällä asui Kuvalehdessä esitelty kansa, sojootit, jotka eivät kuuluneet ”samaankansaan” kiinalaisen valtaväestön kanssa. Sojootteja käsitellyt artikkeli perustui kahden suomalaisen tiedemiehen vierailuun sojoottien luona vuonna 1885. Sojoottien kerrottiin olleen vieraanvarainen, ”suomalaiseen kansasukuun” kuulunut kansa. Sojoottien pääelinkeino oli karjanhoito, mutta kirjoituksen mukaan he harjoittivat myös vähäistä maanviljelyä. Saapuessaan sojoottien luo toinen tiedemiehistä kuvasi heidän tapaamistaan seuraavalla tavalla:

Koirien haukuessa riensivät kylän asukkaat jurtoistaan meitä vastaan. Outoa oli nähdä heidät. Tuntui vallan siltä, kuin olisimme muuttuneet vuosituhansia taaksepäin ajassa, niihin aikoihin, jolloin ihminen otti ensimmäisiä askeleitaan inhimillisen sivistyksen vaivalloisilla poluilla.

Sojoottien kerrottiin olleen buddhalaisia, joiden uskontoon oli sekoittunut ”shamanistisia piirteitä.” Shamaaneja pidettiin suurella arvolla ja he toimivat esimerkiksi sairaiden parantajina ja ”rosvojen etsijöinä”.⁷⁷

Venäjän keisarikunta aloitti Kuvalehden mukaan vuonna 1873 valloittamaan turkmeeniä asuttamia alueita, nykyisen Turkmenistanin alueella. Vuoden 1881 numerossa kerrottiin Venäjän valloittaneen ”teke-turkmanien päälinoituksen”, jonka ansiosta sota ”puolivillillä” kansaa vastaan päättyi. Kirjoitus perustui ”tuntemattoman venäläisen upseerin kertomukseen”. Upseeri kuvasi turkmeeneja ”sotaisaksi” kansaksi. Turkmeenit tekivät usein ryöstöretkiä, joihin heitä ajoi ”seikkailunhalukkuus” ja ”voimakkuus”. Sodassa vangiksi jääminen oli kirjoittajan mukaan turkmeeneille suuri häpeä ja ”heiluummin kuolivat, kuin antautuivat”. Sodankäyjinä heitä kuvattiinkin ”rohkeiksi” ja ”uljaiksi”. Heidän kerrottiin myös olleen ”ahkeria” ja taitavia maanviljelijöitä.⁷⁸

⁷⁷ ”Muistoja käynnistä Sojootein luona”. KK 15.12.1888.

⁷⁸ ”Turkomanit”. KK 15.2.1881.

1.3 Lähi-ltä – sivistymättömyyden läheisyys

Kyläkirjaston Kuvalehden vuoden 1878 joulukuun numerossa kerrottiin Palestiinan alueen asukkaista. Artikkelin lähdeaineistona toimi englantilaisen John Ashworthin kirja ”Matkustuksia Kaanaasta”. Artikkelissa kerrottiin Ashworthin havainnoista kolmen palestiinalaisen kaupungin, Betlehemin, Nasaretin sekä Jerusalemin asukkaista. Betlehemin asukkaat olivat artikkelin mukaan yksinomaan kristittyjä. He olivat suurimmaksi osaksi talonpoikia, jotka viljelivät yrttitarhojaan ja viini-istutuksiaan maillaan. Nasaret taas oli Ashworthin mukaan Palestiinan kaupungeista parhaiten ”toimeentulevaisin”. Kaupungin väestöstä suurin osa kerrottiin olleen kristittyjä. Nasaretissa Ashworth kertoi asuneen myös pieni määrä muslimeja, mutta ”juutalaisia ei siellä näy ensinkään”. Kristittyjen suurta lukumäärää Nasaretissa Ashworth kiitteli seuraavalla tavalla:

Se seikka, että täällä kristityt ovat verrattain lukuisia, ettei täällä turkkilaiset, eivätkä juutalaiset pääse mitään vaikuttamaan, lienee syynä siihen, että väki Nasaretissa on verrannollisesti puhdas, terve ja hyvästi puettu.

Nasaretin naisia Ashworth luonnehti ”väkeväluonteisiksi” eikä heitä ollut ”turhamaiset muodit pilanneet”. Jerusalemin asukkaista artikkeli ei kertonut juuri muuta kuin sen, että kaupungissa oli eri uskontoihin kuuluvien yhteisiä kouluja. Näissä kouluissa opettajat joutuvat kuitenkin taistelemaan juutalaisten ”valeluuloa ja kateutta vastaan”.⁷⁹

Edellinen kuvaus Palestiinan asukkaista vaikutti omanneen antisemitistisen sävyn. Darwinin teorioiden ilmestyttyä etenkin Keski-Euroopassa 1800-luvun puolivälin jälkeen juutalaiset oli alettu nähdä ”alempiarvoisena rotuna” ”arjalaisiin” verrattuna.⁸⁰ Yksi Kuvalehteen kirjoitettu artikkeli kertoi, etteivät juutalaiset ole ”lempivieraita juuri missään”. Tämän artikkelin alaotsikkona luki ”Professori G.H. Schodden mukaan”. Artikkelin mukaan valtiot, kuten Englanti ja Yhdysvallat olivat tuominneet tavan, millä valtiot kuten Venäjä ja Romania kohtelivat juutalaisväestöään, vaikeivat ne itsekään olleet ”niinkään halullisia vastaanottamaan” juutalaisväestöä. Juutalaisia oli Schodden mukaan kahdenlaisia, eurooppalaisia, ”reformoituneita” juutalaisia, sekä ”idän juutalaisia”, joiden

⁷⁹ ”Kuvaelmia eri kansoista: Vähän Palestinan asukkaista”. KK 15.12.1878.

⁸⁰ Beller 2007, 58.

tavoitteena oli perustaa Palestiinan alueelle oma valtionsa. Idän juutalaisia ei Schodden mukaan ”inhottanut mikään niin, kuin sovintoon käyminen kristillisen sivistyksen kanssa”. Schodde kertoi heidän olleen haluttomia sekoittumaan muihin kansoihin, vaan he halusivat pitää kiinni omasta perinnöstään, kuten heprean kielestä. Juutalaiset olivatkin Schodden mukaan onnistuneet edistämään heprean kielen asemaa Jerusalemissa, missä oli ”näytetty eräässä teatterissa näytelmäkappale heprean kielellä”.⁸¹

Kuvalehdessä ilmestyneiden artikkelien suhtautuminen juutalaisiin ei näytä olleen yksiselitteisen antisemiittistä, mutta käytetyt sanavalinnat osoittavat selkeästi sen, ettei juutalaisia Kuvalehdessä pidetty samanarvoisina, kuin kristittyjä. Schodden mukaan kirjoitetussa artikkelissa ”idän juutalaista” kuvattiin seuraavalla tavalla:

Hän on kiireestä kantapäähän muinaisaikaisen juutalaisuuden oleellinen ilmiö; hänessä ilmenee sen viat, sen voima, sen toivo. Hänen mielestänsä ovat juutalaiset vielä yksi kansa eikä ensinkään jäännöksiä hajonneesta, kukistetusta kansasta...⁸²

Kuvaukset ”roduista elävinä jäänteinä” olivat yleisiä 1800-luvun antropologiassa.⁸³ Schodden kirjoituksessa ”Euroopan juutalainen” oli selkeästi kehittyneempi versio ”idän juutalaisesta”, joka oli jäännös menneestä, eikä ollut kehittynyt samalla tavalla.

Toinen kansa, jota ei Kuvalehden artikkeleissa pidetty suuressa suosiossa olivat turkkilaiset. Turkkilaisten maine epäluotettavina oli yhden Kuvalehden artikkelin kirjoittajan mukaan ”oli jo Lutheruksen kirjoissa saatu”. Turkkilaiset vihasivat kirjoittajan mukaan kaikkia, jotka ”eivät tunnustaneet heidän Muhametiansa Jumalan ylimmäiseksi profetaaksi”. Turkkilaiset elivät artikkelin mukaan ”laiskuudessa ja irstaisuudessa”. Naisia turkkilaiset eivät kunnioittaneet, vaan nainen oli ”kaupankalu”, joka myytiin sille ”joka korkeimman hinnan hänestä maksoi”. Naisen tullessa ostetuksi hänet Kuvalehden mukaan suljettiin haaremiin muiden ostajan vaimojen kanssa. Artikkelin kirjoittaja kertoi, että Turkissa, kuten muissakin muslimimaissa, orjien pitäminen oli sallittua. Orjat olivat yleensä muun uskoisia, kuin muslimeita. Turkin pääkaupunki, Konstantinopoli, oli kirjoittajan mukaan kaunis, mutta likainen kaupunki. Turkkilaiset eivät pitäneet huolta

⁸¹ ”Juutalaiset ja Palestiinan asutus”. KK 15.1.1894.

⁸² ”Juutalaiset ja Palestiinan asutus”. KK 15.1.1894.

⁸³ Isaksson ja Jokisalo 2005, 176.

kaupungista, sillä olisi ”sotanut Jumalan päätöstä vastaan”. Tällainen asioihin puuttuminen olisi estänyt Jumalan ennalta määräämien asioiden tapahtumisen. Turkki olisi voinut kirjoittajan mukaan olla maailman onnellisin maa, jos ”Kristuksen oppi siellä pääsisi voitolle”.⁸⁴

Vuoden 1896 maaliskuun numerossa Kyläkirjaston Kuvalehdessä nimetön kirjoittaja kirjoitti turkkilaisten tekemistä, kristittyihin armenialaisiin kohdistuneista väkivaltaisuuksista. Kuvalehden mukaan etenkin kurdien harjoittama ”ryöstelyä ja murhaamista” vastaan nousseet armenialaiset olivat joutuneet turkkilaisten väkivallan kohteeksi. Artikkeleissa mainittiin väkivaltaisuuksissa kuolleen lähes 25 000 armenialaista, mutta tuntemattomia uhreja kerrottiin olleen vielä enemmän. Turkin hallituksen kerrottiin ”ainakin näennäisesti” yrittäneen estää väkivaltaisuuksia, mutta paikoittain myös viranomaisten kerrottiin ”teurastuksia yllyttäneen ja ottaneen niihin osaan”. Eurooppalaiset suurvaltat olivat ilmaisseet kirjoittajan mukaan halunsa auttaa kristittyjä, mutta Turkin epävarman sisäisen tilanteen vuoksi väliintuloon oli ”suhtauduttu varovaisesti”. Kirjoitus loppui seuraavalla tavalla:

*Ja niin seisoo tuo valtakunta yhä edelleen sivistyneen maailman häpeäpilkkuna. Viattomasti vuodatettu veri tulee kyllä kerran kostetuksi, se on aivan varmaa, mutta aika ei ole nähtävästi vielä tullut.*⁸⁵

Vaikka Kuvalehdessä esiintyneiden kirjoitusten suhtautuminen turkkilaisiin oli selvästi negatiivinen, löytyi Kuvalehdestä kuitenkin yksi kirjoitus, jossa keskityttiin kuvaamaan turkkilaisten tapoja ilman selvästi negatiivisia ilmaisuja. Tämä kirjoitus käsitteli turkkilaisista hautausmaata. Turkkilaiset pitivät artikkelin kirjoittajan mukaan hautausmaitaan yleisinä puistoina, minne ihmiset tulivat viettämään aikaa kuolleiden omaistensa kanssa. Turkkilaiset istuutuivat omaistensa haudan äärelle ja viettivät siinä aikaa pohtien ja nukkuen. Kesäisin haudoille saatettiin kirjoittajan mukaan pystyttää maja, missä hautausmaakävijä voi nukkua yönsä. Erityisinä juhlapäivinä haudoilla saattoi olla kokonaisia perheitä syömässä ja juomassa. Artikkelin kirjoittaja kertoi, ettei turkkilaisten

⁸⁴ ”Vähän Turkinmaalta”. KK 15.2.1883.

⁸⁵ ”Armenian murhat”. KK 15.3.1896.

suhtautumista kuolleisiin tullut pitää ”välinpitämättömyytenä”, sillä kirjoittaja kertoi heidän käsityksensä kuolemasta ja sen jälkeisestä elämästä olleen täysin erilainen, kuin kristityillä.⁸⁶

⁸⁶ ”Turkkilainen hautausmaa”. KK 15.12.1896.

2. Silmännähtävää erilaisuutta

Se, mitä näemme, auttaa meitä todentamaan todellisuutta ympärillämme. Historiallisten asioiden kannalta visuaalinen todentaminen on tärkeää, sillä se tuo vanhat asiat lähelle nykypäivän ihmistä.⁸⁷ Näkemiemme kuvien tyylit vaikuttavat suuresti siihen, miten ajattelemme kuvissa näkemämme asiat. Näin ollen kuvien painotuksia muuttamalla on mahdollista muokata myös ihmisten mielipiteitä asioista. Hyvä esimerkki tästä ovat esimerkiksi erilaisten karttojen projektiot.⁸⁸ Esimerkiksi eurooppalaisten yleisessä käytössä ollut Mercatorin projektio kasvattaa pohjoisen ja etelän alueita, samalla pienentäen kartan keskiosaan jääviä alueita. Tässä projektiossa Eurooppa näyttäytyy suhteellisen suurena, verrattuna esimerkiksi Afrikkaan.

Tutkin tässä luvussa sitä, miten Kyläkirjaston Kuvalehdessä kirjoitettiin Aasian ja Afrikan eri kansoista ja heidän ulkoisesta olemuksestaan. Tutkin Kuvalehden kirjoituksista sitä, mitä ja mihin sävyyn ihmisten ulkonäöstä kirjoitettiin. Kyläkirjaston Kuvalehden ilmestymisen aikaan ”ihmisrodut” haluttiin mielellään nähdä joko ”kauniina” tai ”rumina”.⁸⁹ Nämä piirteet olivat määritelleet artikkelien kirjoittajat luultavasti itse käyttäen pohjana eurooppalaisia kauneusihanteita. Käytän tutkielmassa hyödyksi myös kuvia, joita kirjoitusten yhteyteen liitettiin. Kaikki kirjoitukset eivät sisältäneet kuvia ja jotkut kirjoitukset sisälsivät enemmän ja monipuolisempia kuvia, kuin toiset. Käytänkin kuva-analyysiä lähinnä tukemaan tekstin analyysia enkä siis tutki kuvia itsessään.

2.1 Afrikkalaisten ulkonäön kuvaukset

Abessinialaisten ihonväri muistutti Kuvalehden artikkelin kirjoittajan mukaan ”vaaleaa kirjoituslääkettä” ja ”öljymarjan väriä”. Abessinialaisten kerrottiin olleen taitavia ratsusotilaita ja artikkelin kuvituksessa onkin hevosen selässä oleva sotilas, joka keskustelee

⁸⁷ Särkkä 2017, 99.

⁸⁸ Kuortti 2007, 11.

⁸⁹ Kemiläinen 1994, 96.

toisen abessinialaisen kanssa.⁹⁰ Kuvassa ollut sotilas oli vahvan näköinen, mikä tuki hyvin kuvausta etevästä sotilaasta.

Afrikan sarvessa asuneet somalit toimivat yhden kirjoittajan mukaan ”neekerien ja arabialaisten ruumiillisena välittäjänä.” Somalien ihonvärin kerrottiin vaihdelleen ”heleänruskean” ja ”mustan” välillä. Somalin alaleuka ja poskipäät olivat ”kauniit”. Somalin otsa oli ”korkea ja kaunis”. Myös somaleiden silmien kerrottiin olleen ”kauniit”. Kirjoittaja kertoi somalien hiustyypin vaihdelleen sen mukaan, olivatko he pohjois- vai eteläsomaleita. Miesten kerrottiin pukeutuneen laajaan verhoon, vyöhön ja sandaaleihin, naisten taas nahkaesivaatteeseen ja puuvillaiseen verhoon.⁹¹ Artikkelia kuvitettiin kuvilla, joissa esiteltiin niin somaleiden arkea, kuin sotatoimia. Kuvissa kuvattiin selkeästi etenkin sukupuolten pukeutumisten välisiä eroja, vahvistaen näin kirjoituksen paikkaansa pitävyyttä.

Madagaskarin saarella asuneiden ”sakalavas-heimoon” kuuluneiden ulkonäön kertoi yhden Kuvalehden artikkelin kirjoittaja omaavan ”arabialaista, intialaista, ja afrikkalaista jälkeä”.⁹² Madagaskarin asukkaita kuvattiin toisessa artikkelissa kasvoiltaan ”neekeireitä” muistuttaviksi ”musta- sekä ruskeaihoisiksi” ihmisiksi. Tämän artikkelin kirjoittaja kertoi madagaskarilaisten pukeutuneen ”laajoihin pukuihin”, sillä kirjoittajan mukaan ”lämmin ilma tekee eurooppalaisen vaatepuvun heille sopimattomaksi”. Hallituksen palveluksessa olleet tai armeijaan kuuluvat käyttivät lakkia, mutta muutoin heidän kerrottiin kulkeneen ilman hattuja. Myöskään kenkiä ei saarella kerrottu käyttäneen muut, kuin korkeasäätyiset ihmiset. Korkeasäätyiset pukeutuivat myös paitaan ja puuvillahousuihin, jonka lisäksi he käyttivät kaliko-kankaista kaapua.⁹³ Jälkimmäisen artikkelin yhteydessä oli kuva kahdesta madagaskarilaisesta, jotka olivat pukeutuneet juurikin edellä mainituilla tavoilla. Kuvassa esiintyneillä ihmisillä ei ollut kenkiä jaloissaan, joten he eivät olleet ainakaan korkeasäätyisiä.

Vuoden 1892 marraskuun numerossa nähtiin suomalaisten lähetyssaarnaajien valokuvia Ambomaalta. Suomen lähetysseura aloitti lähetystyön nykyisen Namibian alueella

⁹⁰ ”Kuvaelmia eri kansoista: Abessiniläiset”. KK 15.12.1878.

⁹¹ ”Somalit”. KK 15.11.1893.

⁹² ”Muutamia tietoja Madagaskar saaresta”. KK 15.9.1885.

⁹³ ”Kuvaelmia eri kansoista: Madegassit”. KK 15.3.1879.

sijainneella Ambomaalla vuonna 1870.⁹⁴ Alueella pitkään jatkuneen yhteistyön ansiosta Ambomaa nähtiin Suomessa ”suomalaisten omana toisena”.⁹⁵ Jotkut suomalaiset myös ehdottivat ensimmäisen maailmansodan jälkeen Suomen ulkoasianministeriölle, että Suomen tulisi hankkia Ambomaa omaksi siirtomaakseen.⁹⁶ Kuvalehden artikkelin yhteydessä ilmestyneitä valokuvia oli yhteensä neljä. Yhden valokuvan kohteena oli neljä afrikkalaista miestä. Miehet olivat vähissä vaatteissa ja seisovat eri kulmissa kameraa kohden.⁹⁷ Tämä valokuva oli ensimmäinen lehdessä esiintynyt valokuva, jossa esiteltiin afrikkalaisia ihmisiä niin, että heidän piirteensä olivat kuvasta selvästi tunnistettavissa. Valokuva oli otettu studiossa, sillä miesten taustalla näkyi ainoastaan kangas. Tällaisia studiokuvia otettiin esimerkiksi ”luokittelun helpottamista” varten. Kuvien taustalla oli uskomus siitä, että kokonaiset ”rodut” saattoivat kuolla sukupuuttoon, jolloin niiden filmatisointi oli tärkeää.⁹⁸

Toinen valokuva oli otettu Olukondan lähetysaseman kirkon edessä. Valokuvassa seisoi etualalla luultavasti suomalainen lähetysaarnaaja ja taustalla oli joukko paikallisia asukkaita. Artikkelissa kerrottiin, että vaatteet päällä kuvassa olleet olivat kristittyjä. Vaatteiden käyttäminen ilmoitti näin ”pakanoille”, että niiden kantaja oli kääntynyt kristinuskoon. Muissa valokuvissa kuvattiin erilaisia rakennelmia.

2.2 Aasialaisten ulkonäön kuvaukset

Intialaisten ihonväriä Kuvalehdessä kuvattiin tummanruskeiksi. Intialaisten kerrottiin olleen ruumiinrakenteeltaan ”keskulaisia”, ”solakoita” ja ”hoikkia”. Heidän kasvonsa olivat ”lempeäjuonteiset” ja ”kauniit”. Intialaisten kerrottiin koristaneen otsiaan ”erivärisillä juovilla”. Ylhäisimpien kansaluokkien kerrottiin käyttäneen valkoisia ja sinisiä vaatteita koristaen itseään erilaisilla rengaskoruilla. Alhaisemmat intialaiset kulkivat ”puolialastomina”. Intialaisten uskontoon Kuvalehden mukaan kuului itsensä kiduttaminen.

⁹⁴ Löytty 2006, 14.

⁹⁵ Löytty 2006, 15.

⁹⁶ Lehtonen ja Löytty 2007, 107.

⁹⁷ ”Kuvia Suomen lähetysseuran työ-alalta Afrikassa”. KK 15.11.1892.

⁹⁸ Särkkä 2017, 102.

Tällaiset tavat näkyivät myös kuvauksissa intialaisten ulkonäössä. Fakiirit oli mahdollista tunnistaa ”kuihtuneesta”, ”likaisesta” ja muutoin kärsineestä ulkomuodostaan. Fakiirien kerrottiin myös esimerkiksi rikkoneen raajojansa tarkoituksellisesti.⁹⁹

Pukeutumistyyliissä heijastuvat kansan sisäiset hierarkiat olivat Kuvalehden artikkelien perusteella yleisiä Aasiassa. Tällaisen tavan omanneisiin kansoihin lukeutuivat myös singaleesit. Yläluokkien kirjoitettiin singaleesien parissa pukeutuneen musliinikankaista tehtyihin pukuihin, joita he täydentävät ”hohtokivillä”. Kuten Intiassa, alaluokat Sri Lankan saarella kerrottiin olleen varsin vähäisesti pukeutuneita.¹⁰⁰ Singaleesien ulkonäköä pukeutumisen lisäksi heitä käsittelevässä artikkelissa ei kuvailtu laisinkaan. Artikkelin ohessa oli kuitenkin kuva, ilmeisesti yläluokkaisesta singaleesimiehestä, joka oli pukeutunut hyvin näyttävään asuun.

Tarkemman kuvauksen Kuvalehdessä saivat siamilaiset. ”Mongolirotuun” kuuluneiden siamilaisten kerrottiin olleen ihonväritään ”tummia”. Heidän neniansä kuvailtiin olleen ”nykeröisiä” ja ”isosieraimisia”, heidän poskipäänsä olivat ”ulkonevat” ja silmänsä ”sameat”. Hampaat siamilaisilla olivat mustat. Hampaiden värin kerrottiin johtuneen yleisestä betelpähkinän pureskelusta. Siamilaislapset olivat ”kauniita” ja ”koristeltuja”, mutta vanhetessaan kaikkien, mutta etenkin naisten, kerrottiin muuttuvan ”rumiksi” ja ”vanhan näköisiksi”. Tämän kansan miehet ja naiset kuvailtiin olleen hyvin saman näköisiä, niin ulkonäöltään kuin pukeutumiseltaan, tosin naisten kerrottiin käyttäneen viileämmällä ilmalla hartiahuivia.¹⁰¹ Siamilaisten pukeutumistyylin ei kerrottu heijastelleen heidän yhteiskuntaluokkaansa, vaikka oli tietysti ymmärrettävää, että korkeampien luokkien ihmiset pukeutuivat kenties hieman näyttävämmiin, sillä heillä oli siihen varaa.

Kiinalaisten pukeutumisessa säätyerojen havaitsemisen puuttuminen mainittiin yhdessä Kuvalehden artikkelissa. Kiinalaisten ympäri valtakuntaa kerrottiin käyttäneen samankaltaisia ”väljiä” housuja ja puseron tapaista takkia. Talvella säätyerot näkyivät hieman selvemmin. Vähävaraisempien kiinalaisten kerrottiin käyttäneen talvella pumpuli- ja lampaannahkavaatteita, kun taas varakkaammat käyttivät pitkää kauhtanavaatetta. Kaikkien miesten kuvailtiin kasvattaneen päälaelta pitkän hiusletin, jonka ympäriltä he

⁹⁹ ”Jotakin Itä-Intiasta”. KK 15.6.1881.

¹⁰⁰ ”Kuvaelmia eri kansoista: Singalesit”. KK 15.1.1879.

¹⁰¹ ”Siam”. KK 15.4.1899.

ajoivat päänsä kaljuksi. ”Rodullisesti” kaikkien kiinalaisten kerrottiin olleen samaa kansaa ja kaikki heistä kantoivat samoja ”rotumerkkejä”.¹⁰² Tämän artikkelin yhteyteen liitettiin myös kuvia kiinalaisista erinäisissä toimissa. Kuvissa esiintyvät ihmiset olivat kaikki pukeutuneet samankaltaisiin asuihin, mutta esimerkiksi ihonväreissä oli nähtävissä joitain eroja.

Japanissa asuneet ainut olivat Kuvalehden mukaan ”lyhytkasvuisia” ja ”erittäin karvaisia”. Artikkelin yhteydessä oli kuva ainumiehestä, jonka erityislaatuinen karvaisuus tuli kuvassa selvästi esille. Ainujen käsivarsien kerrottiin olleen pitkät. Hänen otsansa kuvattiin ”kapeaksi” ja ”vinoksi”, poskiluiden kerrottiin olleen ulkonevat ja nenä on litteä. Ainujen leuat olivat ”pyöreät” ja ”lyhyet”. Ainut eivät kuuluneet Kuvalehden mukaan ”mongolirotuun”, vaan ”värin ja aseman puolesta” he olivat samankaltaisia pohjoiseurooppalaisten kanssa. Ainunaiset tatuoivat artikkelin mukaan itselleen viikset.¹⁰³ Artikkelin yhteydessä oli myös kuva tällaisesta ”ainulaisesta kaunottaresta”.

Kallonmuotojen tarkka kuvailu toi hyvin ilmi sen, mille ajalle Kyläkirjaston Kuvalehti sijoittui. Kallonmittaaminen nousi ”rotututkimuksen” aikana hyväksytyksi tieteelliseksi tutkimukseksi. Kallon mitan ja muodon nähtiin määrävän sitä, millainen ihminen on. Myös esimerkiksi leuan muodon nähtiin kuvastaneen inhimillisen kehityksen tasoa.¹⁰⁴ Kyläkirjaston Kuvalehden useissa artikkeleissa kuvattiin eri kansojen päiden muotoja, joten Kuvalehti tunnusti selvästi ”rotututkimuksen” legitiiminä tieteenä. Tämä ei kuitenkaan ole yllättävää, sillä antropologia oli yleisesti hyväksytty tieteellisen tutkimuksen ala ja sitä harjoitettiin laajasti myös Suomessa.¹⁰⁵

¹⁰² ”Kuvia Kiinasta”. KK 15.9.1897.

¹⁰³ ”Ainu-kansa”. KK 15.1.1895.

¹⁰⁴ Isaksson ja Jokisalo 2005, 144–145.

¹⁰⁵ Kemiläinen 1994, 201.

Loppulause

Kyläkirjaston Kuvalehti oli aikansa lehti ja toisti selkeästi ajallensa tyypillisiä ajatuksia. Kristinuskon henkeä levittävän lehden sivistyskäsitys oli sidottu ajatukseen eurooppalaisen sivistyksen yliveraisuudesta, kuten siirtomaa-aikana oli tyypillistä ajatella. Vaikka kristinuskon ja sivistyksen yhteys oli Kuvalehdessä kerrottu, näkyi Kuvalehden kirjoituksissa, että sivistystä on erilaista ja se on monitasoista. Toiset kansat saattoivat olla sivistyneempiä henkiseltä tasoltaan, kun taas toisten kansojen sivistys näkyi heidän toimintansa kautta. Aasian vanhojen sivistyskansojen saavutuksia ei unohdettu mainita, mutta niihin ei myöskään kovin tarkasti paneuduttu. Vaikka sivistystä oli erilaista, näkyi Kuvalehden teksteistä eurooppalaisen sivistyksen ”oikeanlaatuisuus”.

Afrikkalaisten heimojen arki kuvattiin usein huolettomaksi, mutta arkea häiritsi erilaiset sodat ja ryöstöretket, niin itse aloittamat kuin myös heihin itseensä kohdistuneet. Monia Afrikan kansoista kuvattiinkin ”sotaisiksi”, ”raaoiksi” ja ”jurmiksi”. Esimerkiksi ”julmilta” vaikuttaneita tapoja ei kuitenkaan pyritty ymmärtämään, vaan kuvaukset käsittelivät erilaisia tapoja hyvin pintapuolisesti. Tapojen taustalla vaikuttaneita syitä ei ollut tarkoituskaan ymmärtää, sillä eurooppalaisten sivistys omasi jo parhaimmat tavat. Näitä tapoja oli tarkoitus parhaan mukaan tuoda eteenpäin, jotta myös muut pääsisivät niistä nauttimaan.

Kyläkirjaston Kuvalehden artikkelit pyrkivät kuvaamaan muualla asuneiden elämää selälaisenaan, ilman varsinaisia kommentteja koskien heidän elämäänsä. Samoin ihmisten ulkonäköä pyrittiin kuvaamaan mahdollisimman selkeästi, jotta lukija saisi kuvan siitä, miltä he näyttäisivät. Ulkonäköä tukemassa oli usein kuvia, jotka vahvistivat lukijalle sen, miltä kuvassa esiintyneen kansan muutkin edustajat näyttivät. Kenties esimerkiksi kansojen tapojen kuvaileminen olikin eräänlaista alkuperäisasukkaiden dokumentointia, samaan tapaan kuin heidän valokuvaaminenkin, sitä varten, jos he kuolisivat tulevaisuudessa sukupuuttoon. Tapoja pyrittiin tietoisesti myös muokkaamaan esimerkiksi lähestytyön kautta, joten alkuperäiskansojen tapojen kuvaaminen oli kenties tapa näyttää tuleville sukupolville, millaisia ihmisiä on maapallolla joskus asunut.

Aina Kuvalehden artikkelien kirjoittajat eivät pelkkään kansojen kuvailuun pystyneet. Esimerkiksi turkkilaisista puhuttaessa kirjoittajan inhotus heitä kohtaan oli niin suuri, että artikkeli itsessään vaikutti pelkästään yhden kansan haukkumiselta. Kristittyjen eurooppalaisten sivistys oli niin suuressa arvossa, että jos yhden kansan tavat suuresti siitä poikkesivat, näkyi se selvästi tekstissä. Tämä ”rotujen hierarkia” näkyi myös kansoja kuvailevissa sanavalinnoissa. Se näkyi artikkeleissa myös ehdottomuutena. ”Alemmalla kannalla” olleet kansat, esimerkiksi intialaiset, tulivat vielä muuttamaan kaikki tapansa eurooppalaisemmaksi, kunhan vain eurooppalainen sivistys saa tarpeeksi aikaa alueella. Toisaalta voimme nähdä tämän tapojen muutoksen myös jokseenkin toteutuneen. Länsimaista lähtenyt globaali markkinatalous on sitouttanut koko maailman vähitellen yhteen. Suoran poliittisen vallan tilalle maailmassa on vähitellen tullut rahallinen valta.

Kyläkirjaston Kuvalehden laajan levikin ansiosta se omaa erinomaisen lähdemateriaalin myös muunlaiselle tutkimukselle, kuin omani kaltaiselle. Myös ulkoeurooppalaisten kansojen kuvaamisen tutkimusta on mahdollista syventää Kyläkirjaston Kuvalehdessä esimerkiksi laajentamalla tutkimuksen koskemaan vaikkapa amerikkalaisia kansoja. Myös esimerkiksi saamelaisten ja romanien kuvauksia Kuvalehdessä ilmestyi paljon, joten myös näihin suhtautumista olisi hyvä tutkia. Suomen kolonialismin aikaisen ilmapiirin tutkimisen lähdeaineistona Kyläkirjaston Kuvalehteä onkin erinomainen.

Lähteet

I Painetut lähteet

Sanomalehdistö

Kyläkirjaston Kuvalehti 1877–1899

II Tutkimuskirjallisuus

Aspelin-Haapkylä, Eliel 1914: *Muoto- ja muistikuvia*. Otava, Helsinki.

Beller, Steven 2007: *Antisemitism: A very short introduction*. Oxford University Press, Oxford.

<http://web.b.ebsco->

[host.com.pc124152.oulu.fi:8080/ehost/ebookviewer/ebook/bmxLYbmx-lymtfXzlwO9fQU41?sid=7eb75c13-251a-44ef-8f87-fd5788d8b832@pdv-sessmgr06&vid=0&format=EB&rid=1](http://web.b.ebscohost.com/pc124152.oulu.fi:8080/ehost/ebookviewer/ebook/bmxLYbmx-lymtfXzlwO9fQU41?sid=7eb75c13-251a-44ef-8f87-fd5788d8b832@pdv-sessmgr06&vid=0&format=EB&rid=1) (Luettu 9.1.2019)

Isaksson, Pekka & Jokisalo, Jouko 2005: *Kallonmittaajia ja skinejä: Rasismin aatehistoriaa*. Hakapaino Oy, Helsinki.

Kemiläinen, Aira 1994: *Suomalaiset, outo pohjoinen kansa*. 2. painos. Suomen historiallinen seura, Helsinki.

Kiernan, Victor 1969: *The Lords of Human Kind: European Attitudes to Other Cultures in the Imperial Age*. Third edition. Zed Books Ltd, London. <http://web.a.ebscohost.com/pc124152.oulu.fi:8080/ehost/ebookviewer/ebook/bmxLYbmxLYm00DUyM19fQU41?sid=a8a86be7-29aa-4627-bbaf-d16fa0f9ec18@sdv-sessmgr03&vid=0&format=EB&rid=1> (Luettu 9.1.2019)

Klinge, Matti 2002: "Suuriruhtinaskunnan aateilmasto". *Suomen kulttuurihistoria: Osa 2, Tunne ja tieto*, s. 232–266. Toim. Nils Erik Forsgård, Rainer Knapas & Laura Kolbe. Tammi, Helsinki.

Koivunen, Leila 2011: *Terweisiä Kiinasta ja Afrikasta: Suomen Lähetysseuran näyttelytoiminta 1870–1930-luvuilla*. Suomen lähetysseura, Helsinki.

- Koivunen, Leila 2015: *Eksotisoidut esineet ja avartuva maailma*. Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Kokko, Heikki 2010: "Sivistyksen varhaista käsitehistoriaa." *Kasvatus & aika* 4, 2010. <http://elektra.helsinki.fi.pc124152 oulu.fi:8080/oa/1797-2299/4/4/sivistykyk.pdf> (Luettu 9.1.2019)
- Kuortti, Joel 2007: "Jälkikoloniaalisia käännteitä". *Kolonialismin jäljet*, s. 11–26. Toim. Joel Kuortti, Mikko Lehtonen & Olli Löytty. Gaudeamus, Helsinki.
- Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli 2007: "Suomiko toista maata?" *Kolonialismin jäljet*, s. 105–118. Toim. Joel Kuortti, Mikko Lehtonen & Olli Löytty. Gaudeamus, Helsinki.
- Löytty, Olli 1997: *Valkoinen pimeys*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Löytty, Olli 2006: *Ambomaamme: suomalaisen lähetyskirjallisuuden me ja muut*. Vastapaino, Tampere.
- Miettinen, Kari 2010: "'Sivistämismissio' Suomen Lähetysseuran Ambomaan koulutoiminnassa 1910–1939". *Kaikille kansoille*, s. 53–72. Toim. Seija Jalagin, Olli Löytty & Markku Salakka. Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Pulkinen, Tuija 1999: "Kielen ja mielen ykseys". *Suomi – outo pohjoinen maa?* s. 118–137. Toim. Tuomas Lehtonen. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Särkkä, Timo 2017: "Lahjomaton Kodak. Valokuvat historiantutkimuksen lähteenä". *Matkoja aatehistoriaan*, s. 92–107. Toim. Markku Hokkanen, Tuomas Laine-Frigren & Timo Särkkä. Kampus Kustannus, Jyväskylä.
- Tommila Päiviö, 1973: *Keski-Suomen lehdistö 1886–1917*. Keskisuomalainen, Jyväskylä.
- Uino, Ari 1991: "Autonomian ajan kuvalehdistö". *Suomen lehdistön historia* 8, s. 11–78. Toim. Päiviö Tommila. Kustannuskiila, Kuopio.
- Zewde, Bahru 1991: *A History of Modern Ethiopia, 1855 – 1991*. Second edition. James Currey, Oxford.